

G. Komoróczy Emőke

Ezredvégi közérzet...

Az *Irodalom Visszavág* című „alternatív” folyóirat szerkesztője, *Tomkiss Tamás* még a lapja radikális irányához szokott támogató baráti – vagy csak rokonszenvező – kör számára is meglepetést okozott. Első önálló kötetének címe (ALT CONTROL DEL) a számítógép nyelvében a lefagyott rendszerből való kilépést jelent – no igen, de merre? hova? Az ifjú költő egy melegebb, szeretettelibb, „emberszabású” világ felé tapogatózik, úgy vélvén, az internetes kultúra, a globalizáció még inkább széttroncsolja amúgyis törekeny, féltve őrzött emberi kapcsolatainkat – s egy még ridegebb, ember nélküli világ felé taszít. És a lelkileg felkészületlen, a személyi kapcsolatokra éretlen, érték-fogódzók nélküli ifjúság a számítógépes érintkezés racionális hálójában épp azt nem kapja meg, anire leginkább vágyik: az élő szeretetet.

A kötet élén álló *ÉN* című vers valójában az egész huszoneves nemzedék közérzetét tolmácsolja (nem véletlenül íródott többesszám első személyben, holott korántsem a régi értelemben vett „közösségi” költészetről van itt szó!). A lírai *ÉN* tanácstalanul áll a nagy világalakító küzdelem előtt: vajon különb lesz-e az Új a megszokott réginél? Szó sincs itt „heurékás” jövővárásról; ellenkezőleg – ez a korosztály nem bízik a Jövőben. Szerzőnk úgy érzi: „intertotális félreértés vadporontyai”-ként, az „interglobális félreértés vadhajtásai”-ként elárvultan, magányosan „úsznak a semmiben”. „Nekünk itt nem lesz szezon / minket setétbe dugnak el / ahol zavarni sem tudunk. / Hát így vagyunk /.../ de hol vagyunk?”

A cikluscímeket is számítógépnnyelven adja meg a szerző, mintha ezzel is hangsúlyozni kívánná: egy „belterjes” körhöz szól csupán, a rokonlelkekhez, az ifjakhoz, hiszen megértést másoktól úgyis hiába várna. Egy hattételes verset egyenesen számítógépre komponál (Himuszok a Központi Számítógéphez). Mindeközben a „beavatottak” nyelvében beszél – értse, aki tudja... Látszólag neoromantikus alaphelyzetből indít: egy favágó járja a sűrű erdőt Szilviájával, kezében balta – vágja-nyesi a gallyakat. De szó sincs itt *József Attila* „favágó”-járól! Aki kicsit is tájékozott az ezoterikus szimbólumok körében, az azonnal felismeri: a ciklust erotikus jelképrendszer szövi át meg át; ugyanakkor nyilvánvaló: az érzéki sík nem képes áthidalni azt a szakadékot, amely a két „együtbolyongó” között feszül. „Amit léleknek hívnak: elveszett”. No de milyen perspektíva nyílik azok számára, akik lélek nélkül, az érzékiség sivár paradicsomába alámerülve szeretnék életük alapkérdéseit megoldani? „Szelíden, lassan ég / felé törő utam leáll. / A cél után. Pokoltanyán.” (Szelíden, lassan)

Költőnk vacog az „ezredvégi szélfuvás”-ban. Lakótelepi „betonbunkerek” lepusztult világa veszi körül; sörtócsák, fullasztó szeretkezések és az azt követő elkerülhetetlen csömör, a lefokozott élet méltatlansága szorítja gúzsba. A „normálisok” világában inkább a „bolond” szerepét vállalja, hogysem elvegyüljön a tömeggel: nem akar hasonulni a „józanok” és „közepesek” kiszámított-kiürült, „mértéktartó” konvenció-rendjéhez. Ezért magányos. Épp-úgy, mint minden korok bensőleg igazán elszánt költője. Ezért remény nélküli is, hiszen ismeri a múltat és sejtí a jövőt. „A bolod / nagykorú lett. / Nem hisz már a gyógyulásban.” (Space)

A kívülállásban mégis van valami vigasztaló és felemelő. „Jó egyedül most. Távoli léptek / halk zaja. Szél zúg. / Végre csak én vagyok. Égtelen éjszaka, / hangtalan álmom. / Láttam mindent”. (Ifjúság) A magány erősít: megnyugszik a lélek, s talán ebből fakad a megújulás... Valami végetért; ugyanakkor valami kezdődik. „Szakadt a zászlóm. / Nincs bennem szeretet. / Én csak én voltam / de nem leszek. / A kocsmá bezárt. / A kulcs / nálam van” (Nélkülem)

E halvány dac ellenére sem ível fel a kötet hangulata. A záróvers – *Poetica Fekália* – minden korábbi magyar ars poética visszavonása. Az ifjú költő *Vörösmarty, József Attila, Illyés Gyula, Faludy György*, s mások verseiből egy-egy félsort „bevág” saját szövegébe, de nem azért, mintha az ő nyomdokukon kívánna haladni; ellenkezőleg: megtagadja őket. Mint A. Leverkühn (Th. Mann) a IX. szimfóniát. Ők nem lehetnek többé minták abban a fullasztó, mélytengeri világban, amelyben az induló nemzedék alulra szorítva kapkod levegő után. Ifjú költőnk elhagyja tehát a „járt utat a járatlanért”, s nekivág az Ismeretlennek – mert a XXI. században a járt úton haldni többé nem lehet.

Hogy mit hoz az új évszázad/évezred? – ez még titok. Így hát Tomkiss Tamás nem is faggatja. Lezár valamit: azt tudja, hogy mit „nem”. Semmi áron. Talán abban bízik: egyszer majd – ő és nemzedéke – rátalál az „igen”-re is... Lehetséges, hogy nem – ez már egy másik kor válasza. (Kortárs K. 1998. Bp.)